

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ, ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Анотація. В статті дається визначення поняття «інновація», «інноваційний потенціал педагога, компетентнісний підхід. Розкриваються основні методологічні вимоги, яким повинна відповідати педагогічна технологія. Аналізуються основні групи інноваційних педагогічних технологій, які підвищують якість навчально-виховного процесу. Розкривається сутність та значення інноваційних підходів до виховання дітей, визначаються складові інноваційного процесу та аналізуються ознаки інноваційного виховного середовища.

Ключові слова: інновація, інноваційний потенціал педагога, компетентнісний підхід.

Актуальність проблеми полягає в тому, що у сучасному вимогливому та швидкозмінному соціально-економічному середовищі рівень позашкільної освіти значною мірою залежатиме від результативності запровадження інноваційних технологій навчання, що ґрунтуються на нових методологічних засадах, сучасних дидактичних принципах та психолого-педагогічних теоріях, які розвивають діяльнісний підхід до навчання.

Сучасна позашкільна освіта, під впливом науково-технічного прогресу та інформаційного буму, вже досить таки тривалий час перебуває у стані неперервного організаційного реформування та переосмислення усталених психолого-педагогічних цінностей.

Реформа економіки, перехід її на ринкову основу, виникнення нових суспільних відносин передбачає істотні зміни в системі позашкільної освіти, спонукає її до формування раціональних моделей професійної освіти на основі соціального, колективного чи індивідуального замовлення на освітні послуги. Проблеми підготовки висококваліфікованого виробника актуальні в усіх регіонах України та інших країнах. Останнім часом досить широко увійшов у вжиток термін «інноваційні педагогічні технології». Перш ніж розглянути сутнісні ознаки інноваційних педагогічних технологій, уточнимо ключові поняття «інновація» та «педагогічна технологія». Слово інновація має латинське походження і в перекладі означає оновлення, зміну, введення нового. У педагогічній інтерпретації інновація означає нововведення, що поліпшує хід і результати навчально-виховного процесу.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідники проблем педагогічної інноватики (О. Арламов, М. Бургін, В. Журавльов, В. Загвязинський, Н. Юсуфбекова, А. Ніколс та ін.) намагаються співвіднести поняття нового у педагогіці з такими характеристиками, як корисне, сучасне,

прогресивне, позитивне, передове.

Головною дієвою особою у навчально-виховному процесі стає учень. Освіта XXI століття - це освіта для людини. Її стрижень - розвиваюча, культуротворча домінанта, виховання відповідальної особистості яка здатна до самоосвіти і саморозвитку, вміє критично мислити, опрацьовувати різноманітну інформацію, використовувати набуті знання і вміння для творчого розв'язання проблем, прагне змінити на краще своє життя і життя своєї країни.

Нововведення (інновації) не виникають спонтанно, а постають результатом системних наукових пошуків, аналізу, узагальнення педагогічного досвіду. Стрижнем інноваційних процесів в освіті є упровадження досягнень психолого-педагогічної науки в практику, вивчення, узагальнення і поширення передового вітчизняного та іноземного педагогічного досвіду.

Рушійною силою інноваційної діяльності є педагог як творча особистість, оскільки суб'єктивний чинник є вирішальним під час пошуку, розробки, упровадження і поширення нових ідей. Творчий педагог має широкі можливості і необмежене поле для інноваційної діяльності, оскільки на практиці може експериментувати і переконуватися в ефективності методик навчання, коригувати їх, здійснювати докладну структурування досліджень навчально-виховного процесу, пропонувати нові технології та методи навчання. Основна умова такої діяльності - інноваційний потенціал педагога.

Інноваційний потенціал педагога - сукупність соціокультурних і творчих характеристик особистості педагога, який виявляє готовність вдосконалювати педагогічну діяльність, наявність внутрішніх засобів та методів, здатних забезпечити цю готовність.

Наявність інноваційного потенціалу педагога визначають наступні чинники:

- творча здатність генерувати нові ідеї;
- високий культурно-естетичний рівень, освіченість, інтелектуальна глибина і різнобічність інтересів;
- відкритість особистості педагога новому і сприйняття різних ідей, думок, поглядів, концепцій, що базується на толерантності особистості, гнучкості та широті мислення.

Можна виокремити наступні критерії готовності педагогічного працівника до інноваційної педагогічної діяльності:

- усвідомлення необхідності інноваційної діяльності;
- готовність до творчої діяльності щодо нововведень у ПНЗ;
- упевненість у тому, що зусилля, спрямовані на нововведення, принесуть позитивний результат;

- узгодженість особистих цілей з інноваційною діяльністю;
- готовність до подолання творчих невдач;
- органічність поєднання інноваційної діяльності, особистої, фахової та педагогічної культури;
- рівень психолого-педагогічної та методичної готовності до інноваційної діяльності;
- позитивне сприйняття, переосмислення свого минулого досвіду і його залучення до розробки інновації;
- здатність до фахової рефлексії.

Процес упровадження педагогічних інновацій, творчий пошук суттєво залежать від морально-психологічного клімату в педагогічному колективі, матеріально-технічних, санітарно-гігієнічних та естетичних умов праці. В організації інноваційних пошуків важливим є вибір актуальної науково-педагогічної теми, чітке формулювання мети і завдань творчої діяльності як усього колективу, так і кожного педагога зокрема, оптимальний розподіл і корпоративна праця.

Процес упровадження інновацій доцільно розподілити на основні етапи, врахувавши теоретичну та практичну підготовку педагогічних працівників. На підставі всебічного аналізу необхідно своєчасно коригувати темп та зміст оновлення педагогічного процесу, накреслюючи нові перспективи роботи.

Слід подбати про науково-методичне обґрунтування інновацій, залучення до їх упровадження авторитетних, творчих педагогів, які можуть подолати супротив педагогічної спільноти. У таких випадках необхідним є створення спеціальних груп кваліфікованих, творчих, ініціативних викладачів, які візьмуть на себе відповідальність щодо аналізу та апробації передового досвіду, систематичного відбору ефективних ідей, технологій, концепцій, які можуть бути упровадженими в педагогічну практику. Такий підхід дає змогу об'єднати зусилля авторів педагогічних нововведень із зорієнтованими на інноваційну діяльність педагогами, створити сприятливе інноваційне середовище.

Сучасне суспільство характеризується швидкими змінами в усіх сферах життя, що особливо впливає на розвиток інформаційного, зокрема й освітянського простору. Освітня сфера, яка є основоположницею формування світогляду, духовного становлення особистості, зазнає значних трансформаційних процесів. Простір, де стикаються нові цінності й технології, нові стилі життя, вимагає нових, сучасних освітніх підходів. Гуманізація освіти, її орієнтація на розкриття особистісного потенціалу зумовили виникнення й удосконалення нових освітніх технологій. Тому вимогою сьогодення стає апробація й упровадження інноваційних освітніх технологій у навчально-виховний процес. Національна стратегія

розвитку освіти в Україні на період до 2021 року визначає запровадження освітніх інновацій як один із пріоритетних напрямів державної політики в освітній сфері.

В умовах інформаційного суспільства традиційне навчання поступово втрачає свій сенс. Величезний потік інформації, яка старіє швидше, ніж учень закінчує школу, вже не можливо вмістити до шкільної програми. Втрачає сенс необхідність перенавантажувати пам'ять дитини додатковими знаннями, необхідно навчати дитину знаходити їх і користуватися ними. Тому дієвим інструментом поліпшення якості освіти визначають застосування компетентнісного підходу до освіти, який на перше місце ставить не поінформованість учня, а вміння на основі знань розв'язувати проблеми, які виникають у різних ситуаціях. Щоб навчити цього дітей, потрібно змінити технологію навчального процесу.

Педагогічний колектив Кам'янець-Подільського позашкільного навчально-виховного об'єднання не стоїть осторонь інновацій в освіті. Варто відзначити, що у закладі триває інтенсивне переосмислення підходів до організації навчально-виховного процесу, колектив долає стереотипи педагогічного мислення, здійснює глибинні системні перетворення. Педагогічні працівники ПНВО експериментують, апробують та успішно впроваджують нові ідеї, технології, методики. Усвідомлення того, що педагог є організатором освітнього процесу, метою якого є пробудження й підтримання прагнення дітей до пізнання, спонукає шукати шляхи підвищення інтересу учнів до навчання, урізноманітнюючи його зміст, форми та прийоми шляхом використання інновацій. Проте питання впровадження інноваційних технологій вимагає системності та серйозного науково-методичного підходу.

Педагогічний колектив ПНВО працює над науково-методичною проблемою: «Підвищення ефективності навчально-виховного процесу шляхом запровадження інноваційних освітніх технологій». Ця проблемна тема була визначена шляхом глибокої діагностики рівнів професійної компетенції керівників гуртків і рівнів їхньої готовності до інноваційної діяльності.

Обираючи проблемну тему, ми враховували такі чинники, як: відповідна фахова підготовка педагогічних працівників; створення умов для творчості в індивідуальній і колективній діяльності; використання нетрадиційних форм і методів навчання та виховання; використання навчального матеріалу різного змісту, виду і форм; надання учневі свободи вибору способів виконання навчальних завдань; матеріально-технічне забезпечення навчально-виховного процесу; видавнича діяльність, творчі роботи педагогів із питань запровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес.

Із метою реалізації головних положень методичної проблеми й запровадження в практику роботи освітніх інноваційних технологій продовжує роботу творча група «Інноватор».

У практику діяльності педагогічного колективу ПНВО активно ввійшли:

- проектні технології, що забезпечують інтеграцію предметних знань і вмінь із різних предметів і видів діяльності;
- ігрові технології, які формують навички розв'язувати творчі завдання на основі вибору альтернативних варіантів;
- технології особистісно-зорієнтованого, диференційованого навчання;
- інтерактивні технології (робота в групах, метод проектів, «мозковий штурм», «ажурна пилка», «кейс-метод», «акваріум», рольові й ділові ігри, «велике коло», «шкала думок», «асоціативний куш», «мікрофон», вправи-енергізатори, групова дискусія, взаємне навчання тощо);
- технології проблемного навчання.

З упровадженням нових технологій було змінено й саму форму проведення гурткових занять. У педагогічній практиці керівників гуртків виникли нові форми занять: заняття-практикум, пошук, дискусія, мандрівка, панорама, тощо.

Перед сучасним навчальним закладом дедалі гостріше постає завдання адаптації учнів до життя в інформаційному суспільстві шляхом формування відповідних компетентностей у процесі навчання. Щоб стати людиною XXI століття, сучасному учневі необхідно не лише оволодіти базовими комп'ютерними навичками, але й навчитися збирати та аналізувати інформацію, синтезувати нові знання, ефективно співпрацювати з людьми різних культур. Необхідно підвищувати мотивацію до навчання учнів і залучати їх до самостійної (індивідуальної чи групової) дослідницької роботи на базі комплексного використання інноваційних педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) із метою підвищення якості навчання учнів. Інформаційно-комунікаційні технології відіграють важливу роль у навчанні й вихованні, урізноманітнюють навчальний процес, дозволяють учням співпрацювати з носієм інформації, здійснювати вибір інформації, темп подання, компонувати матеріал і бути активними учасниками процесу навчання.

Тому найважливішим завданням застосування ІКТ є підготовка педагогів з метою формування в них інформаційно-комунікаційних компетенцій, практичних навичок використання педагогічних програмних засобів нового покоління, можливостей швидкісної мережі Інтернет.

Педагоги закладу використовують власні мультимедійні презентації та відеоролики, забезпечуючи мультимедійний супровід на гурткових заняттях. Кожен із застосовуваних інформаційних компонентів має власні засоби й дидактичні можливості, що спрямовані на забезпечення оптимізації процесу навчання. Це дає можливість не лише вивчати світ за

допомогою текстів і зображень, а й створити активне кероване комунікативне середовище, у якому здійснюємо навчальний процес. Використання електронних засобів навчання дає керівникам гуртків необмежену творчу свободу. Вони можуть самостійно обирати план проведення гурткового заняття, складати тести, розробляти завдання для здійснення як індивідуального, так і диференційованого підходів до учнів.

Перед тим як розпочати роботу з комплексного застосування інформаційних технологій у закладі, було проведено дослідження ефективності використання мультимедійного супроводу навчальних занять, яке засвідчило певні переваги:

- рівень сприйняття інформації учнями зріс майже вдвічі;
- відбувалася індивідуалізація навчання, розвиток творчих здібностей (залучення школярів до розробки занять, створення проектів, презентацій);
- скорочено кількість видів роботи, яка стомлює гуртківців, педагоги почали використовувати різноманітні аудіовізуальні засоби (музика, анімація) з метою підвищення активності дітей.

Дидактичні можливості мультимедійних засобів навчання, що використовують на заняттях, можна стисло визначити так:

- посилення мотивації навчання;
- активізація навчальної діяльності учнів, посилення їх ролі як суб'єкта навчання;
- індивідуалізація процесу навчання, використання основних і допоміжних навчальних впливів, розширення меж самостійної діяльності гуртківців;
- урізноманітнення форм подання інформації, типів навчальних завдань;
- створення навчального середовища, яке забезпечує «занурення» учня в уявний світ, у певні соціальні й виробничі ситуації;
- постійне застосування ігрових прийомів.

Висновок. Професія позашкільного педагога – непроста і виснажлива, адже керівнику потрібно затратити багато часу і зусиль, щоб організувати новий творчий, захопливий освітній процес із вихованцями. Педагог повсякдень застосовує свою творчу уяву і фантазію. Результатом роботи педагога є щира посмішка та вдячний дитячий погляд, який педагоги зберігають в своєму серці все своє життя.

Література

1. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності // Освіта України. — 2001 р. — № 6. — С. 17—18.
2. Даниленко Л. Інноваційна освітня діяльність // Освіта. — 1998. — 5—12 серпня. — С. 4.

3. Нові технології навчання та виховання // Все для вчителя. — 1999. — № 6. — С. 10—13.